
ПРОФЕСІЙНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДО КРЕАТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Балахтар Катерина Сергіївна¹

¹*Асистент кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, докторант кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України, м. Чернівці (Україна)*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9154-9095>

UDC: 159.923

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлено особливості професійної толерантності як складової готовності викладачів іноземної мови до креативної професійної діяльності у закладах вищої освіти. Розглянуто професійну толерантність як активне ставлення, в основі якого визнання універсальних прав та основних свобод людини, готовність і здатність до рівноправного діалогу у закладі вищої освіти за допомогою синергетичної взаємодії, активізації розвитку професійної толерантності, формування критичного мислення і цінності кожної особистості, формуючи при цьому власні світоглядні позиції та ціннісні орієнтації. Обґрунтовано принципи комунікативної толерантності та зумовлені ними характеристики особистості викладача. Розглянуто структуру готовності викладача іноземної мови до професійної діяльності (мотиваційний, ціннісний, когнітивний, афективний, діяльнісний, рефлексивний компоненти). Висвітлено умови розвитку і формування професійної креативності викладача іноземної мови. Реалізація креативності в освітньому процесі, професійна компетентність, толерантність, працездатність, рівень освіченості, ціннісно-мотиваційна, когнітивна, афективна, діялісно-рефлексивна сфери та ін. залежать безпосередньо від викладача іноземної мови, який має бути креативною, толерантною особистістю, володіти необхідним «арсеналом» методів, технологій і бути готовим до реалізації професійної креативної діяльності в закладах вищої освіти.

Address for correspondence, e-mail: editpsychas@gmail.com
Copyright: © Balakhtar Kateryna

This is an Open Access journal, all articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

Ключові слова: професійна толерантність, креативність, викладач іноземної мови, готовність до професійної діяльності, заклад вищої освіти.

Постановка проблеми. В умовах соціально-економічних трансформацій, європейської інтеграції сучасне українське суспільство висуває якісно нові вимоги до освітньої діяльності в контексті європейських вимог. Якісна освіта, забезпечення готовності викладачів іноземної мови до професійної діяльності у закладах вищої освіти потребує не лише професійних знань, фахової майстерності, а й сформованості їхньої особистості, готовності до інноваційної діяльності, здатності створювати нові, оригінальні ідеї щодо викладання іноземної мови, самостійно і нетрадиційно вирішувати різноманітні завдання в нестандартних ситуаціях професійної педагогічної діяльності на засадах толерантності, забезпечуючи конкурентоспроможність здобувачів вищої освіти і престижність української вищої освіти в освітньому просторі світу. У «Декларації принципів толерантності» (1995), затвердженій резолюцією 5.61 Генеральної конференції ЮНЕСКО, наголошується на виховання в душі толерантності як безальтернативному імперативі, сприянні поліпшенню солідарності і терпимості у відносинах як між окремими людьми, так і між етнічними, соціальними, культурними, релігійними і мовними групами, а також націями. На міжнародному освітньому форумі (березень, 2019 року), проведеному з нагоди вручення світової щорічної премії Global Teacher Prize працівникам освітньої

сфери, що зробили видатний внесок у професію, толерантність була зазначена як найважливіша складова сучасної освіти, адже освіта – це запорука толерантності. Крім того, для викладачів важливо реалізувати відповідно до Національної доктрини розвитку освіти «Головне завдання вищої школи – професійну підготовку студентів, формування фахівців із вищою освітою, здатних до творчості, прийняття оптимальних рішень, таких, що володіють навичками самоосвіти й самовиховання, вміють узгоджувати свої дії з діями інших учасників спільної діяльності» (Указ президента України, № 347/2002)

Особливої актуальності набуває толерантність як найважливіша складова готовності викладачів іноземної мови до професійної діяльності у закладах вищої освіти, що ґрунтується на доброзичливому ставленні до інших та бажанні взаємодіяти на основі конструктивного діалогу в процесі викладання іноземної мови, реалізуючи креативність, енергійність, активність, працьовитість і цілеспрямованість, здатність перетворювати реальну дійсність (Селевко, 2004: 140).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий доробок науковцями зроблено у вивчення проблеми професійної та методичної підготовки викладачів іноземної мови (В. Безлюдна, І. Бім, Н. Гальська, К. Кончович, С. Ніколаєва, Ю. Пасова,

С. Роман, М. Сідун, Н. Скляренко, М. Талеєва, Я Черньонкова та ін.), їх комунікативної толерантності (психологічні (Ш. Берн, В. Бойко, Е. Виноградова, О. Кравцова та ін.), компетентнісні (Г. Балл, О. Бондарчук та ін.), педагогічні аспекти (Р. Вайнола, В. Баранюк, Л. Харченко та ін.) тощо), креативності як особливості інтелекту, специфічної потреби людини у пошуково-перетворювальній діяльності, творчості (Дж. Гілфорд, П. Друкер, О. Кузьмін, М. Матюшкін, Р. Стернберг, Е. Фром та ін.), креативного потенціалу особистості (О. Антонова, Н. Вишнякова, Л. Лєскова, В. Моляко, С. Сисоєва, І. Тодорова, та ін.). Перші методи розвитку креативного мислення були розроблені Дж. Гілфордом, Е. Торренсом, Р. Крачфілдом, Е. де Боно і отримали широке застосування в шкільній практиці. Вітчизняні психологами і педагогами розроблено і застосовуються різні програми та методи розвитку креативності (В. Дружинін, Н. Хазратова, Н. Багдасаров, Н. Бабаєва, О. Яковлева, В. Моляко та ін.). На особливу увагу серед сучасних підходів до розвитку креативності заслуговує дослідження Едварда де Боно, автора книг: «Краса розуму», «Шість капелюхів мислення». Роботи науковця мали великий успіх, а представлені ним технології широко використовуються педагогами Європи та США з метою розвитку креативності вихованців. Праці Едварда де Боно зорієнтовані на розвиток нестандартного мислення (*lateral thinking*), яке він вважав основою креативності. Щоб стимулювати погляд на речі з різ-

них точок зору Едвард де Боно розробив теорію «думаючих шляп» (*Six Thinking Hats*) для розвитку різних типів мислення: біла шляпа – для системного мислення (*data based thinking*), червона шляпа – для інтуїтивного мислення (*intuitive thinking*), чорна – для критичного (*critical thinking*), зелена – для творчого (*generative thinking*), жовта – для конструктивного (*constructive thinking*) та синя – для картографічного (*cartographic thinking*) (Калінін, Самойлюкевич, ... & Гуманкова, 2009: 157). Як зазначає Едвард де Боно, уміння продуктивного, креативного мислення становить вміння «створювати речі та вирішувати проблеми на основі інтелекту та уяви» (Osborn, 1950).

Водночас, незважаючи на значну кількість досліджень присвячених проблемам комунікативної толерантності, креативності, готовності до професійної діяльності, професійна толерантність як складова готовності викладачів іноземної мови до креативної професійної діяльності у закладах вищої освіти, враховуючи реалії сьогодення, предметом детального вивчення не виступали.

Метою статті є дослідити професійну толерантність як складову готовності викладачів іноземної мови до креативної професійної діяльності у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Формування професійної толерантності як складової готовності викладачів іноземної мови до креативної професійної діяльності у закладах вищої освіти є складним, неперервним процесом

активної взаємодії особистості та професійного середовища, що забезпечує ефективність педагогічної діяльності, є основою професійного саморозвитку і самоосвіти викладачів іноземної мови. Однозначного тлумачення поняття «толерантність» донині нема.

У словниках з різних наук його найчастіше визначають як синонім «терпимості», звертаючи увагу на те, що поняття «толерантність» є похідним (з лат. *tolerantia* – терпимість). Науковці також по-різному визначають це поняття. Так, В. Бойко стверджує, що професійна комунікативна толерантність «проявляється в робочій обстановці, у взаємодії з тими людьми, з якими доводиться мати справу за родом діяльності» (Бойко, 1998).

Дослідниця Е. Виноградова, трактує комунікативну толерантність як «основу якості особистості, що виявляється в терпимості, безконфліктності, а також стійкості, довірі і здатності спокійно і без роздратування приймати індивідуальності інших людей» (Виноградова, 2002: 23]. Крім того, поняття «толерантність» є міжнародно визнаним терміном, визначеним ЮНЕСКО (1995) як: повага, прийняття і правильне розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовияву і прояву людської індивідуальності; відмова від догматизму, від абсолютизації істини і затвердження норм, встановлених у міжнародно-правових актах в галузі прав людини (Декларація принципів толерантності, 1999: 177).

Толерантність не є тотожним поняттям терпимості, адже терпимість означає поблажливість, смирення, поступку, а толерантність свідчить про повагу до чужої думки, до чужих переконань, традицій, звичаїв та вірувань. Як зазначає Є. Головинська, толерантність означає не поступку, поблажливість, а активне ставлення, в основі якого визнання універсальних прав та основних свобод людини (Головинская, 2005). Тому важливо у викладацькій діяльності формувати толерантну культуру, що передбачає: установки на толерантність, тобто готовність і здатність усіх учасників освітнього процесу до рівноправного діалогу у закладі вищої освіти за допомогою синергетичної взаємодії; активізації розвитку їх толерантності, формування критичного мислення і цінності кожної особистості, формуючи при цьому власні світоглядні позиції.

Актуальним є дотримання *головних принципів толерантності: довірчого співробітництва* – встановлення в закладі вищої освіти відносин взаєморозуміння і взаємної вимогливості між усіма учасниками освітнього процесу; *екології взаємин*, забезпечуючи сприятливий соціально-психологічний клімат як основу для формування толерантного середовища; *формування почуття власної гідності, самоповаги, поваги до оточуючих, суспільства*, незалежно від соціальної належності, раси, національності, релігії, культури; *синергетизм*, що передбачає розвиток особистості, становить його джерело і рушійну силу; *твор-*

чість, що забезпечує реалізацію варіативних підходів до встановлення толерантних відносин і аналізу ситуації взаємодії у закладах вищої освіти. Дотримання вищеперерахованих принципів зумовлює потребу формування певних ознак (характеристик чи властивостей), яких повинен набути викладач іноземної мови закладу вищої освіти (Молчанова, 2013: 15-16):

- гуманність, тобто віра в перемогу добра над злом;
- вміння рефлексувати, осмислювати особистісні взаємини, розуміючи переваги і недоліки процесу комунікації і порівнюючи його з толерантним світоглядом;
- відповідальність за власні рішення та їх реалізацію;
- мобільність і гнучкість, корекція відносин в залежності від умов й обставин;
- здатність спостерігати за іншими людьми і емпатувати, тобто ставити себе на місце іншої людини, розуміти її вчинки і перебіг думок (Тер-Минасова, 2007: 86).

Професійна толерантність викладача іноземної мови залежить не лише від досконалого володіння іноземною мовою, а й потребує врахування особливостей менталітету носіїв мови, їх культурних особливостей (Красковська, 2007: 145), духовних цінностей та ін., що сприятиме формуванню його професійної компетентності в умовах іншомовної соціокультурної на основі розробки й реалізації науково-обґрунтованої моделі «діалог ку-

льтур» (Калінін, 2005).

Професійну толерантність як складову готовності викладача іноземної мови до професійної діяльності варто визначати як результат спеціально організованої професійної підготовки викладачів й інтегровану характеристику їх особистості, підґрунтям якої виступає сукупність цілей, мотивів, спрямованості, теоретичних знань, практичних вмінь і навичок педагогічної діяльності, відображених у мотиваційно-ціннісній (спрямованість на цінності професійної та особистісної реалізації, системи ціннісних орієнтацій (Шило, 2008: 580-591), інтелектуальній та предметно-практичній сферах діяльності викладача іноземної мови.

На нашу думку, готовність викладача іноземної мови до професійної діяльності містить такі компоненти:

- мотиваційний (мотиви, установки, інтереси, спрямованість тощо);
- ціннісний (цінності, ціннісні орієнтації, ціннісне ставлення до себе як викладача іноземної мови та ін.);
- когнітивний (інтелект, досвід, знання, розумові навички і вміння, здатність подальшого самостійного набуття досвіду і творчого його застосування на практиці, здібності і певна обдарованість людини, розумова працездатність, уміння творчо розв'язувати нові задачі, проникливість, кмітливість, допитливість, мовна досконалість);

- афективний (потяги, емоції, почуття і воля, емоційно-чуттєве переживання власної діяльності та ін.),
- діяльнісний (здатність до подальшого саморозвитку, самовиховання, самовдосконалення, самореалізації особистості викладача; прагнення особистості до творчості (Горностаї, 2004: 105-110; Гупаловська, 2002: 37-45).
- рефлексивний (самоаналіз, рефлексія власної діяльності, «принцип людського мислення, що направляє його на осмислення й усвідомлення власних форм і передумов; предметний розгляд самого знання, критичний аналіз його змісту і методів пізнання; діяльність самопізнання, що розкриває внутрішню структуру і специфіку духовного світу людини» (Кемеров, 1996: 579).

Науковець Н. Гоцуляк, досліджуючи психологічні умови розвитку і формування професійної креативності викладача іноземної мови, визначає наступні:

- мотиваційну готовність викладача до систематичної роботи щодо підвищення рівня методичної майстерності;
- критичний аналіз своєї педагогічної діяльності, що забезпечує виявлення психологічних бар'єрів, характерних для його діяльності, і вибір «розвиваючих» стратегій їхнього подолання;
- цілеспрямований перегляд сформованої системи методичних знань, навичок й

умінь і пошук нових засобів і способів навчання іноземної мови;

- освоєння викладачем нових методів і методик рішення конкретних завдань навчання іноземної мови повинне здійснюватися при дотриманні певної психологічної послідовності етапів опанування способами вирішення методичних проблем (Гоцуляк, 2008).

При цьому, на особливу увагу заслуговує креативна компетентність викладачів, їх здатність ефективно впливати на підготовку студентів, створення креативного освітнього середовища, що стимулює творчу діяльність студентів та розвиток креативного потенціалу особистості шляхом їх включення у різні форми навчальної, пошукової, науково-дослідницької діяльності; застосування спеціальних креативних технологій як системи способів, що забезпечують розвиток творчої активності як усвідомленого, цілеспрямованого, керованого й ефективного процесу розумової діяльності в контексті оперативних, тактичних і стратегічних цілей, з ймовірним прогнозом креативного продукту (Кохановская, 2013). При цьому креативне освітнє середовище характеризується такою організацією освітнього процесу, яка б забезпечувала максимальну ефективність навчання студентів і викладання педагогів, при цьому потрібно розуміти, що вона залежить від багатьох факторів, що зумовлює використання нових освітніх технологій та методів, евристичних, репродуктивних та

творчих засобів пізнання. Так, серед креативних технологій виокремлюють:

- ⇒ методи психологічної активізації творчого мислення (метод синектики, метод «брейнстормінгу» (штурму мозку) та ін.),
- ⇒ методи систематизованого пошуку ідей (методи фокальних об'єктів, контрольних питань та ін.),
- ⇒ методи керованого пошуку ідей і розвитку творчої уяви (способи розвитку творчої уяви і подолання інерції мислення, метод «маленьких чоловічків», метод «золота рибка», метод ідеалізації об'єктів та ін.) тощо (Дімітрова-Бурлаєнко, 2018: 80-84).

Застосування креативних технологій, методів, прийомів і методик на заняттях з іноземної мови уможлиблює створення творчої атмосфери на заняттях, розвиток навичок професійного толерантного спілкування з метою розв'язання певних завдань, а також впливає на розвиток ключових компетенцій студентів, збагачує процес навчання та підвищує його продуктивність. Креативна методика сприяє швидкому засвоєнню фахової інформації іноземною мовою. Це, у свою чергу, підвищує мотивацію вивчення іноземної мови.

Креативність передбачає активізацію творчого потенціалу особистості викладача з іноземної мови, його здатність творчо генерувати оригінальні ідеї, вирішувати нестандартні ситуації. Це властивість педагога, реалізувати яку на високому рівні можна лише у сприятливих умовах освітнього середовища.

Креативність є джерелом нових технологій, методів і методик викладацької діяльності і продуктивних шляхів їхнього застосування, оскільки нині суспільство потребує особистостей, здатних практично вирішувати різноманітні життєві і професійні проблеми, спроможні до самореалізації (Панчук, 2016: 106-108).

Креативність виступає найважливішим і відносно незалежним фактором обдарованості особистості, що передбачає не стільки критичне ставлення до нового з точки зору існуючого досвіду, скільки сприйнятливостю нових ідей. Тому важливо забезпечити індивідуально-особистісну орієнтацію креативної професійної діяльності, орієнтування на рівень знань та підготовки здобувачів вищої освіти у певній галузі, на особливості будови нервової системи та психічних характеристик, таких як пам'ять, мислення, здатність зосереджуватися, особливості темпераменту, характеру та вікові особливості студента.

На особливу увагу в контексті досліджуваної проблеми заслуговує дослідження О. Дунаєвої, яка вважає педагогічну креативність невід'ємною характеристикою готовності викладача іноземної мови до професійної діяльності, що включає:

- уміння сприймати й нестандартно розв'язувати професійні проблеми, використовуючи найбільш оптимальні засоби, успішно взаємодіяти з оточенням, особливо в умовах нестандартних ситуацій, втілюваних у спроможності створювати оригінальні продукти, які мають особис-

тісну й соціальну значущість;

- здатність до створення нового, нетрадиційний підхід до організації освітнього процесу, вміння творчо вирішувати будь-які професійні проблеми, взаємодіяти з вихованцями, колегами, вміння розвивати креативність, виявляючись у поведінці, яка ставала б нормою їхнього життя (Дунаєва, 2008).

На думку В. Чорноуса, формування творчих здібностей забезпечують такі умови: організаційні (особливості організації освітнього процесу, розробка та впровадження змісту, ефективних форм, методів і засобів формування творчих здібностей); методичні (створення навчально-методичного супроводу, реалізація потенціалу науково-педагогічного складу закладу вищої освіти); психолого-педагогічні (мотивація її діяльності; формування системи знань, умінь і навичок; створення творчої атмосфери; залучення студентів до творчої діяльності) (Чорноус, 2010).

Варто зазначити, що креативність зумовлює здібності:

- робити логічні висновки, порівнювати, зіставляти;
- працювати в більше, ніж одній професійній сфері, нагромаджувати інформацію з кількох галузей знань;
- здібності до постановки нових проблем, здатність до аналізу, до перенесення досвіду розв'язування на інші задачі;
- до критичної перевірки і сортування ін-

формації;

- до рефлексії: здатність до передбачення, проникливість у пошуках проблем та ін.;
- здібності до абстракції, до самостійного здобування знань, мислити нетривіально, готовність до сприйняття нового.

А в якості педагогічних умов формування креативності варто розглядати: наявність інформаційної культури; використання комп'ютерних навчальних програм як складових мультимедіа; оволодіння засобами мультимедіа в освітньому процесі тощо.

Отже, креативність покликана забезпечити викладачу іноземної мови:

- ⇒ професійну компетентність (кваліфікацію),
- ⇒ працездатність (психофізичну активність),
- ⇒ інтелектуальну пізнавальну здатність (освіченість),
- ⇒ здатність до співпраці, колективної організації, взаємодії (комунікабельність),
- ⇒ ціннісно-мотиваційну (моральність) сферу,
- ⇒ діяльнісно-рефлексивну сферу.

Актуальним є сприяння підвищенню креативного потенціалу викладачів іноземної мови у закладах вищої освіти, розвиток якого сприятиме успішній самореалізації особистості педагога. Це можливо лише при умові, коли працівник свідомо спрямовує власну діяльність на саморозвиток упродовж життя, удосконалення власних здібностей, інтелекту, пам'яті, мис-

лення, навичок щодо вивчення й аналізу проблем різного характеру, розвиваючи й збагачуючи власний креативний потенціал (Балахтар, 2018: 167-171).

Висновки. Отже, професійна толерантність передбачає активне ставлення, в основі якого визнання універсальних прав та основних свобод людини, готовність і здатність до рівноправного діалогу у закладі вищої освіти за допомогою синергетичної взаємодії, активізації розвитку їх толерантності, формування критичного мислення і цінності кожної особистості, формуючи при цьому власні світоглядні позиції. Обґрунтовано принципи толерантності, характеристики особистості викладача. Розглянуто структуру готовності викладача іноземної мови до професійної діяльності (мотиваційний, ціннісний, когнітивний, афективний, діяльнісний, рефлексивний компоненти). Висвітлено умови розвитку і формування професійної креативності викладача іноземної мови, що передбачає активізацію творчого потенціалу особистості викладача з іноземної мови, його здатність і породжувати незвичайні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації. Реалізація креативності в освітньому процесі, професійна компетентність, толерантність, працездатність, рівень освіченості, ціннісно-мотиваційна сфера та ін. залежать безпосередньо від викладача іноземної мови, який має бути креативною, толерантною особистістю, володіти необхідним «арсеналом» методів, технологій і бути готовим до реаліза-

ції професійної діяльності в закладах вищої освіти.

Подальші перспективи дослідження полягають у розробці програми розвитку професійної толерантності та креативності викладачів іноземної мови задля їх готовності до професійної креативної діяльності у закладах вищої освіти

References :

- Balakhtar, V. V. (2018). Creative potential as an indicator of professional development of social work professionals. *Scientific Bulletin of Kherson State University*. No. 4, 167-171. Kherson: Helveticus. [in Ukrainian]
- Boyko, V. V. (1998). Communicative tolerance. Saint Petersburg. [in Russian]
- Vinogradova, E. G. (2002). *Subjective background of personality tolerance*. Abstract. disser. Cand. psychol. sciences. Sochi. [in Russian]
- Golovinskaya, E. V. (2005). *Promoting the tolerance of adolescents in the process of intercultural communication: An example of UNESCO associated schools*. Disser. Cand. ped sciences. St. Petersburg. [in Russian]
- Hornostay, P. P. (2004). The readiness of the individual for self-realization as a psychological problem. *Problems of General and Educational Psychology*. Vol.6, Issue 3, 105-110. [in Ukrainian]
- Gotsulyak, N. E. (2008). *Psychological conditions for the development of professional creativity of a foreign language teacher*. Author's abstract diss .. cand .. psych. Khmelnytskyi. [in Ukrainian]
- Gupalovskaya, VA (2002). Self-realization of personality as a scientific problem. *Actual problems of psy-*

- chology*. Vol. 1, 37-45. [in Ukrainian]
- Declaration of Principles of Tolerance. (1999). *Pedagogy of Tolerance*. No. 3-4, 175–179. [in Ukrainian]
- Dimitrova-Burlaenko, S. D (2018). Ways to prepare students of technical universities to identify creative competence as a necessary part of future engineering activities. *Scientific journal of N. P. Dragomanov*. Series 5. Pedagogical sciences: realities and perspectives. No. 61, 80-84. [in Ukrainian]
- Dunaeva, O. M. (2008). *Formation of pedagogical creativity of future teachers in the process of vocational training*. Author's abstract diss. Cand. ped. Sciences. Vinnitsa. [in Ukrainian]
- Kalinin, V. O. (2005). *Formation of professional competence of the future foreign language teacher by means of dialogue of cultures*. Author's abstract diss. Cand. ped. Sciences. Zhytomyr. [in Ukrainian]
- Kalinina, L. V., Samoilukevich, I. V. & Humankova, O. S. (2009). *Professional and methodological training of students-philologists in higher education*. E: DUEP. [in Ukrainian]
- Kemerov, V. E. (1996). *Modern philosophical dictionary*. [in Russian]
- Kokhanovskaya, D.R. (2013). The development of creativity of university students in the study of the discipline "Information Technology". *Bulletin of the Orenburg State University*. No. 2 (151), 140. [in Russian]
- Kraskovs'ka, O. L. (2007). Taking into account linguistic peculiarities of courtesy in the process of teaching high school students in English. *ChNPU Bulletin*. Issue 48, 144–149. Series: Pedagogical Sciences. Chernihiv. [in Ukrainian]
- Molchanova, A.O. (2013). *Tolerance as a Valuable Basis of Teacher's Professional Activity*. Kyiv: Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. [in Ukrainian]
- Panchuk, O. P. (2016). Development of creative abilities of the future specialist of physico-technological profile as a component of professional competence. *Collection of scientific works of Kamenets-Podilsky National University*. Ivan Ogienko. Series: Pedagogical. No. 22, 106-108 Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkp_ped_2016_22_35 [in Ukrainian]
- Selevko, G.K. (2004). Competencies and their classification. *Public education*. No. 4, 138-145. [in Russian]
- Ter-Minasova, S.G. (2007). *War and the world of languages and cultures: theory and practice*. Moscow: AST: Astrel: Guardian. [in Russian]
- DECREE OF THE PRESIDENT OF UKRAINE. No. 347/2002 of April 17, 2002. *About the National Doctrine of Educational Development*. Retrieved from: <https://osvita.ua/legislation/other/2827> [in Ukrainian]
- Chornous, V. P. (2010). *Formation of creative abilities of future elementary school teachers in the process of studying the subjects of mathematical cycle*. Author's abstract diss. Cand. science. Zhytomyr. [in Ukrainian]
- Shylo, O. S. (2008). The problem of value orientations in the context of the creative activity of the individual. *Actual problems of psychology: Psychology of education. Genetic psychology. Medical Psychology*; S. D. Maksimenko (Ed). Kiev. : State Enterprise «Information-analytical Agency», Vol. 10 Iss. 7, 580 - 591. [in Ukrainian]
- Osborn, A.F. (1950). *Your creative power / How to use imagination*. New York.

Kateryna Balakhtar

Assistant of the Department of Communicative Linguistics and Translation, Yuriy Fedkovich National University of Chernivtsi, Doctoral Student, Department of Management Psychology, Central Institute of Postgraduate Pedagogical Education, University of Educational Management of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Chernivtsi (Ukraine)

**PROFESSIONAL TOLERANCE AS A
COMPONENT OF FOREIGN LANGUAGE
LECTURERS' READINESS TO CREATIVE
PROFESSIONAL WORK AT
UNIVERSITIES**

ABSTRACT

In today's conditions, special attention is required to the professional tolerance of foreign language lecturers, which is a component of their readiness to creative professional work at university and requires proper training, inclusion into various spheres of public relations and professional work. Professional tolerance is a personal quality; it involves an active attitude towards others, based on the recognition of universal human rights and fundamental freedoms, respect, acceptance and correct understanding of the rich diversity of cultures of our world; it also mean self-expression and manifestation of human personality, readiness and ability to have an equal dialogue at university with synergetic interactions, developed tolerance to participants of the educational process, formed critical thinking, when each person is valued, but, at the same time, own ideological positions and value orientation are created. The applied *main principles of tolerance (trust cooperation, ecology of relations, self-esteem, self-respect, respect for others, socie-*

ty, synergism, creativity) ensure different used approaches to establishing of tolerant relationships and help to analyze interactions at university and to form some qualities (characteristics or properties) that foreign language lecturers must acquire. The structure of the foreign language lecturers' readiness for professional work (motivational, value, cognitive, affective, activity, reflexive components) is revealed.

The conditions supporting development and formation of foreign language lecturers' professional creativity are highlighted. Creativity at educational process, professional competence, tolerance, work capability, qualification, the value-motivational, cognitive, affective, activity-reflective spheres, etc., depend directly on a foreign language lecturer, who should be a creative, tolerant person, possess the necessary "arsenal" of methods, technologies and be prepared to effective professional work at university.

Key words: foreign language lecturers, professional work, psychological readiness, creativity.

Балахтар Катерина Сергеевна

Ассистент кафедры коммуникативной лингвистики и перевода Черновицкого национального университета имени Юрия Федьковича, докторант кафедры психологии управления Центрального института последипломного педагогического образования ГВУЗ «Университет менеджмента образования» Национальной академии педагогических наук Украины, г. Черновцы (Украина)

**ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ
ТОЛЕРАНТНОСТЬ
КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ГОТОВНОСТИ
ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО
ЯЗЫКА К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
КРЕАТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В
УЧРЕЖДЕНИЯХ ВЫСШЕГО
ОБРАЗОВАНИЯ**

АННОТАЦИЯ

В статье освещены особенности профессиональной толерантности как составляющей готовности преподавателей иностранного языка к креативной профессиональной деятельности в учреждениях высшего образования. Рассмотрена профессиональная толерантность как активное отношение, в основе которого признание универсальных прав и основных свобод человека, готовность и способность к равноправному диалогу в заведении высшего образования с помощью синергетического взаимодействия, активизации развития профессиональной толерантности, формирования критического мышления и ценности каждой личности, формируя при этом собственные мировоззренческие позиции и ценностные ориентации. Обоснованы принципы коммуникативной толерантности и обусловленные ими характеристики личности преподавателя.

преподавателя. Рассмотрена структура готовности преподавателя иностранного языка в профессиональной деятельности (мотивационный, ценностный, когнитивный, аффективный, деятельностный, рефлексивный компоненты). Освещены условия развития и формирования профессиональной креативности преподавателя иностранного языка. Реализация креативности в образовательном процессе, профессиональная компетентность, толерантность, работоспособность, уровень образованности, ценностно-мотивационная, когнитивная, аффективная, деятельно-рефлексивная сферы и др. зависят непосредственно от преподавателя иностранного языка, который должен быть креативной, толерантной личностью, обладать необходимым «арсеналом» методов, технологий и быть готовым к реализации профессиональной креативной деятельности в учреждениях высшего образования.

Ключевые слова: профессиональная толерантность, креативность, преподаватель иностранного языка, готовность к профессиональной деятельности, учреждение высшего образования.

Дата отримання статті: 01.12.2019

Дата рекомендації до друку: 11.12.2019

Дата оприлюднення: 28.12.2019